

Volume 9, Issue 4, June 2022, p. 175-186

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3181>

ArticleHistory:

Received

21/04/2021

Accept

14/07/2022

**Available
online**

15/07/2022

EXAMINING THE LEVELS OF CRISIS MANAGEMENT SKILLS OF SCHOOL HEADS ACCORDING TO TEACHERS' VIEWS

ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL MÜDÜRLERİNİN KRİZ YÖNETİMİ BECERİLERİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

İsmail MUTLU¹

Abstract

While the life we are in is being watched in the usual way, some unexpected circumstances and times can be caused by chaos and chaos for any reason. Such situations are very important for schools as an open system as it affects all stakeholders, especially students. In schools, the pre-crises, the taking of necessary measures, the effective management of potential crises and the minimal damage to the crisis are related to the school managers' skills related to the crisis. In this study, the aim of determining the crisis management skills levels of the principal is to determine the teacher's opinion. It has also been attempted to determine whether the crisis management skills of school managers differ depending on some of the variables that teachers have. In this framework, the study used the crisis Management Skills Scale of the School Managers as a data collection tool. The study was conducted with 316 teachers in different types and grades in the Ordu province of Unye within the 2019 2020 academic year. The 0.05 confidence range ratio and appropriate sampling approach were taken into account in the determination of the research sample. The research concluded that school managers have medium-level crisis management skills. However, it has been concluded that the crisis management skills levels of the school managers are not differentiated based on teacher education status and in-service training situations. However, it has been concluded that the levels of crisis management skills of the school managers differ depending on the experience of teachers' crisis situations, the type and stage of school being assigned, and the vocational seniority of teachers. It was also concluded that, depending on the gender of the teachers, the scale is not differentiated at the moment of crisis and the lower dimensions of the scale after the crisis, while the scale is different from the gender of teachers in the sub-dimensions before the crisis.

Keywords: Crisis, crisis management, crisis management skills of school principals.

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, ismailmutlu-52@hotmail.com, 0000-0003-0515-7296

Özet

İçinde yer aldığımız yaşam, olağan biçimde seyretmekte iken beklenmeyen bazı durum ve zamanlarda herhangi bir nedenle karmaşa ve kaos ortamı doğabilmektedir. Bu gibi durumlar özellikle başta öğrenciler olmak üzere tüm paydaşları etkilemesi itibariyle açık bir sistem olarak okullar açısından oldukça önemlidir. Okullarda krizlerin ön görülmesi, gerekli tedbirlerin alınması, olası krizlerin etkin bir biçimde yönetilmesi ve krizden en az hasar ile çıkılması okul müdürlerinin krize ilişkin becerileri ile ilişkilidir. Bu çalışmada öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin sahip oldukları bazı değişkenlere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede yürütülen çalışmada veri toplama aracı olarak Okul Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde Ordu ili Ünye ilçesinde farklı tür ve kademelerdeki okullarda görevli 316 öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde 0,05 güven aralığı oranı ve uygun örneklem yaklaşımı dikkate alınmıştır. Araştırma kapsamında okul müdürlerinin orta düzeyde kriz yönetimi becerisine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerinin öğretmenlerin eğitim durumu ve hizmet içi eğitim alma durumlarına bağlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, öğretmenlerin kriz anı yaşantılarının olmasına, görev yapılan okul tür ve kademesine ve öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bağlı olarak okul müdürlerinin kriz yönetimi becerileri düzeylerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak ölçeğin kriz anı ve kriz sonrası alt boyutlarında farklılaşma görülmezken ölçeğin kriz öncesi alt boyutunda öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kriz, kriz yönetimi, okul müdürlerinin kriz yönetimi becerileri

GİRİŞ

Bilgi, insanların yaşam alanları içerisinde sahip olmak istediklerine ulaşabilmelerinin anahtarı niteliğindedir (Topdemir, 2009). Sahip olunan bilgi ve bilgiye bağlı kazanımlar ile yaşam şekillendirilir ve geleceğe yön verilir. Bireylerin kendilerini ve içinde yaşadıkları toplumu her yönüyle tanımak ve bilmek istemeleri, insanoğluna özgü temel niteliklerdendir (Cevzici, 2010). Bilgiye sahip olunması için toplumlarda eğitim sistemleri örgütlendirilmiş ve öğretim hizmeti sunulmaya başlanmıştır (Şişman, 2016). Bireysel gelişim ve dolaylı etkisi toplumsal fayda dikkate alındığında eğitim örgütü olarak okulların önemi kendisini göstermektedir (Karadağ ve Balkar, 2015). Tüm çaba, bireylerin bu süreci en üst düzeyde yararlanarak; öğrenme eksikliklerini gidermiş olarak tamamlamalarına dönüktür. Bu sebeple de öğrenmenin gerçekleşebilmesinin ön koşullarından olan “güven” ortamının tesis edilmesi gerekmektedir. Aksoy ve Aksoy (2003), güven duygusunun yeterince hissedilemeyen ortamlarda bireylerin kendilerini öğrenme etkinliklerine tümüyle verebilmelerinin kolay olamayacağını aktarmaktadırlar ve eğitim sistemi içerisindeki öğrenme öğretme ortamından beklenen faydanın elde edilemeyeceğine işaret etmektedirler. Bu bağlamda eğitim sisteminin birer uygulama alanı olarak okullarda öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini güvende hissetmeleri sürecin verimliliği ve etkililiği bakımından önemlidir (Dönmez, 2001).

Okul, özellikle çocuklar açısından “güvenli” kabul edilen kamusal alanlardır. Okulların, öğrenci ve diğer paydaşlar için güvenli ortam olmasını sağlamak okul yönetimlerinin öncelikli görevleri arasındadır (Ulusoy, 2020). Bireyler için temel bir hak olan eğitim, okul ortamlarının güvenli olmalarını gerektirir. Okul atmosferinin hem maddi hem manevi boyutuyla güvenli olmaları; öğrencilerin ve eğitim iş görenlerinin bu anlamda kendilerini güvende hissetmeleri öğrenme öğretme sürecine olumlu yansımaları olacak bir faktördür. Okula karşı duyulacak güven aynı zamanda örgütsel bağlılığa ve daha yüksek performans sergilenmesine zemin oluşturacaktır (Özalp ve Levent, 2021; Çavundurluoğlu, 2016). Tüm bu okul ikliminin oluşturulmasında ise ana rol lider olarak okul yöneticilerine aittir. Dolayısı ile okul yöneticilerinin okulların güvenli bir ortam olarak algılanmaları ve muhtemel krizlerden korunmaları bakımından önemli

sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerine sahip olmalarını ve bu becerileri sergilemelerini gerektirir.

Bireyin içinde yer aldığı yaşam, olağan akışında seyrediyorken bazı durum ve zamanlarda bir belirsizlik ve bilinmezlik kendisini gösterebilecektir. Karşı karşıya kalınan bu belirsizlik durumu, bireylerde bir karmaşa ve kaos duygusu açığa çıkarır (Bakioğlu ve Demiral, 2013). Ortaya çıkan karmaşa ve kaos durumu, maruz kalan bireylerde rahatsızlık hissi oluşturur (Vergiliel, 2001). Bireylerde bu duygunun yaşanması, insanoğlunun yaşama ilişkin “bilme” arzusundan kaynaklanmaktadır ve insanların yaşama dair bilgi ve düzen arzuları, bireyleri geleceğe ilişkin tahminde bulunmaya sevk etmektedir (Küçükali ve Akbaş, 2015). Geleceğe ilişkin olası olumsuzluk öngörüsü söz konusu olduğunda ise bazı tedbirler alınması gereği oluşacaktır. Öngörü ve gerekli tedbirlerin alınması süreci her zaman umulduğu biçimde gerçekleşmeyecektir. Bireylerin bazen öngöremeyecekleri bazen de öngörülse bile engellenemeyen olumsuzluklar yaşamaları olası bir durumdur (Koç, 2018). Bu sebeple belirsizlik ve bilinmezlik bireyler için tercih edilen bir seçenek değildir. Tüm bu olası yaşantılar sadece bireysel düzeyde değil toplumsal ölçekte de karşı karşıya kalınabilecek durumlardır.

Aksoy ve Aksoy (2003), gerçekleşmesi istenilmeyen; örgütün yapı ve işleyişine negatif etki eden karmaşa ve kaos durumunu kriz olarak adlandırmaktadırlar. Kriz, bireyin, grubun veya bir organizasyonun, ani değişikliklerin yarattığı sıkıntıyı, normal yöntemler kullanarak giderememesine bağlı olarak karşı karşıya kalınan durumdur (Loosemore, 1998; Akt. Tuğcu, 2004). Aksu ve Deveci (2009) ise beklenmeyen, bir anda aniden ve ortaya çıkan, mevcut durumu olumsuz etkileyerek bireyin ve örgütün varlığını ve devamlılığını tehdit eden durumları kriz olarak adlandırmaktadırlar. Özetle kriz anı, kritik bir aşamaya gelindiğini, acil bir durum oluştuğunu ifade etmektedir ve bir süreç olarak yönetilmesi gerekmektedir.

Araştırmacılar, yürüttükleri alanyazın çalışmalarında, krize ilişkin öne çıkan unsurları genel çerçevede şu şekilde listelemektedirler:

- Sistemsel ve stratejik olarak önleme ve öngörme yetersizliğinde kaynaklanır,
- Örgütün varlığını ve devamlılığını tehdit eder,
- Beklenmeyen anda ortaya çıkar ve rahatsızlık doğurur,
- Yerinde, etkili ve ölçülü müdahale gerektirir,
- Krize müdahalede zaman önemlidir ve zaman kaybı kriz etkisini artırır,
- Örgütün işleyişine ket vurabileceği gibi fırsata dönüştürülebilmesi halinde gelişimine de sebep olabilir,
- Öngörülmesi ve kontrol edilmesi güçtür,
- Krize ilişkin ipuçları ve çözüme ilişkin yöntemler standart değildir,
- Kriz, yönetici ve etkilenen tüm bireylerde korku, panik ve gerilim yaratır (Aksoy ve Aksoy, 2003; Can, Azizoğlu ve Aydın, 2011; Özdemir, 2002; Ayyürek, 2014; Maya, 2014; Özalp ve Levent, 2021).

Okullar, kuruluş amaçları, hedefleri, üye ve paydaşları ile örgüt olarak kendisinden beklenenler düşünüldüğünde toplumsal yapı içerisindeki en önemli kurumsal alanlardır (Balcı, 2011). Bu sebeple, toplumun en önemli kurumu olan okullarda yaşanan ya da yaşanabilecek kriz anları çok daha önemli bir konu haline dönüşür (Damiani, 2006; Akt. Savcı, 2008). Kriz tanımı, her okulun büyüklüğü ve özellikleri açısından değerlendirildiğinde farklı anlamlar taşır. Her okul, yaşanan benzer durumlara farklı tepkiler verebilir ve benzer durumlardan farklı şekillerde etkilenebilirler (MEB, 2019). Benzer bir olay, aynı okulda farklı zamanlarda krize neden olma özelliği gösterebilir ya da rutin önlemlerle baş edilebilir bir durum olarak görülebilir (Aksoy ve Aksoy, 2003). Bu nedenle, okullarda krizin tanımı birbirinden farklı olacaktır. Bu durum aynı zamanda okul yöneticilerinin kriz yönetim becerileri açısından da farklılıklar gösterecek ve söz konusu becerilerin sergilenme düzeyine göre farklı sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Eğitim örgütü olarak okullarda kriz yönetimi bir süreçtir. Bu süreç içerisinde önem ve öncelik; krizleri öngörerek gerekli tedbirleri almaktır. Bunun dışında, krizin olumsuz etkilerini en aza indirmek, etkin stratejiler geliştirerek okulun en kısa zamanda eski dengesine ve işlevine kavuşmasını sağlamak, krizin bireysel ve fiziksel etkilerini gidermek bir gerekliliktir. Ayrıca yaşanan kriz anlarından gerekli derslerin çıkarılması, yeni krizlere ilişkin planlama ve hazırlık çalışmalarının yürütülmesi bu sürece dahil olan aşamalarıdır (Sayın, 2008). Tüm bu süreçte eğitim lideri ve okul yöneticisi olarak okul müdürlerine önemli görev ve sorumluluk düşmektedir. Kriz sürecinin umulan biçimde yürütülmesi ve sonuçlandırılması okul müdürlerinin kriz yönetim becerilerine sahip olmaları ve bu becerileri etkin bir biçimde ortaya koymalarına bağlıdır. Dolayısı ile okul müdürlerinin kriz yönetim becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine dönük yürütülen araştırma ve uygulamalar önem taşımaktadır.

Bu çalışmada öğretmen görüşlerine göre okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda öğretmenlerin sahip oldukları okul yöneticilerinin kriz yönetim becerisi algılarının bazı değişkenler altında farklılaşma farklılaşmadığına ilişkin cevaplar aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Öğretmen görüşlerine göre okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli benimsenmiştir. Nicel araştırmalar, bireylerin sosyal davranışlarını, gözlem, deney ve testlerle objektif olarak ölçmeyi ve bunları sayısal verilerle açıklamayı amaçlar (Creswell, 2017). Tarama modeli, geçmiş veya mevcut koşulları tanımlamayı amaçlayan bir araştırma yöntemidir ve olayları, bireyleri veya konuları kendi koşulları altında objektif olarak tanımlamak ve analiz etmek için tercih edilmektedir (Karasar, 2020).

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Ordu ili merkez ilçede görevli öğretmenlerdir. Evrende 1709 öğretmen yer almaktadır. Araştırmanın örnekleme oranı 0,5 güven aralığı oranı dikkate alınarak ve uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 316 öğretmendir. Bu kapsamda çalışmaya dahil edilen öğretmenlere ait demografik değişkenler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara Ait Değişkenler

Değişken	Değer	f	%
Cinsiyet	Kadın	114	36,1
	Erkek	202	63,9
Okul türü	Okulöncesi	32	10,1
	İlkokul	56	17,7
	Ortaokul	150	47,5
	Ortaöğretim	52	16,5
	Özel eğitim	26	8,2
Eğitim durumu	Lisans	266	84,2
	Lisansüstü	50	15,8
Mesleki kıdem	1-5 yıl	25	7,9
	6-10 yıl	68	21,5
	11-15 yıl	88	27,8
	16-20 yıl	73	23,1
	21-25 yıl	36	11,4
	26 yıl ve üzeri	26	8,2
Hizmet içi eğitim alma	Evet	75	23,7
	Hayır	241	76,3
Kriz anı yaşama durumu	Evet	145	45,9
	Hayır	171	54,1

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya dahil olan öğretmenlerin 114’ü (%36,1) kadın, 202’si (%63,9) erkektir. Öğretmenlerin 32’si (%10,1) okulöncesi, 56’sı (%17,7) ilkokul, 150’si (%47,5) ortaokul, 52’si (%16,5) ortaöğretim ve 26’sı (%8,2) özel eğitim kurumlarında görev yapmaktadırlar. 266 (%84,2) lisans düzeyinde eğitime sahipken 50’si (%15,8) lisansüstü eğitime sahiptir. Mesleki kıdemlere bakıldığında araştırmaya dahil olan öğretmenlerin; 25’inin (%7,9) 1-5 yıl, 68’inin (%21,5) 6-10 yıl, 88’inin (%27,8) 11-15 yıl, 73’ünün (%23,1) 16-20 yıl, 36’sının (%11,4) 21-25 yıl ve 26’sının (%8,2) 26 yıl ve üzeri mesleki kıdemde olduğu görülmektedir. Yine öğretmenlerin 75’i (%23,7) konuya ilişkin hizmet içi eğitim almış 241’i (%76,3) hizmet içi eğitim almamıştır. Son olarak ise öğretmenlerin 145’inin (%45,9) meslek yaşantısı içerisinde kriz anlarına tanık oldukları görülürken 171’inin (%54,1) bu duruma tanık olmadıkları saptanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Ordu ili Ünye ilçesinde görevli toplam 316 öğretmenden çevrim içi form aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Aksu ve Devenci (2009) tarafından geliştirilen ve kullanım izni alınan “Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetme Becerileri” ölçme aracı kullanılmıştır. Ölçme aracı, Kriz Öncesi Dönem (7), Kriz Dönemi (8) ve Kriz Sonrası Dönem (16) olmak üzere 3 alt boyutta toplam 31 madde içermektedir. Ölçek; (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum ve (5) Tamamen katılıyorum şeklinde sıralanan 5’li likert tiptedir. Ölçeğin faktör analizine uygunluğu için KMO ve Barlett Küresellik Testi yapılmış .97 değeri ile faktör analizine oldukça uygun olduğu tespit edilmiştir. Ölçek, uzman görüşü alınarak kapsam geçerliği sağlanmış, faktör yükleri hesaplanarak yapı geçerliği test edilmiştir. Cronbach Alpha tekniği kullanılarak yapılan ölçümle elde edilen .98 değeri ile güvenilirliği test edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin hangi tür analiz ile yapılması gerektiğini belirlemek üzere dağılımın normalliği tespit edilmiştir. Yapılan çarpıklık ve basıklık analizde araştırma verilerinin çarpıklık değerinin (-,165), basıklık değerinin de (-,768) olduğu belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında olduğunda verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılır (George ve Mallery, 2003). Bu tespite dayalı olarak araştırmada kullanılacak testlerin parametrik testler olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın amaçlarına uygun bir şekilde bulgulara ulaşılabilmesi için t-Testi ve ANOVA testi analizi yapılmıştır. Elde edilen bulguların yorumlanmasında değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek üzere de .05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarının yorumlanmasında aşağıdaki puan değerleri üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 2

Ölçek Cevapları Puan Aralığı Değerleri

Aralık	Düzye
1,00 – 1,79	Çok düşük düzey
1,80 – 2,59	Düşük düzey
2,60 – 3,39	Orta düzey
3,40 – 4,19	Yüksek düzey
4,20 – 5,00	Çok yüksek düzey

BULGULAR

Bu bölümünde elde edilen verilerin araştırmanın genel amacına ve alt amaçlarına yönelik gerçekleştirilen analiz ve testlerin sonuçları ile elde edilen bulgulara ve neticesinde ortaya çıkan yorumlamalara yer verilmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre okul yöneticilerinin kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre okul yöneticilerinin kriz yönetim becerileri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri

<i>Kriz Yönetimi Becerileri</i>	<i>n</i>	<i>\bar{x}</i>	<i>SS</i>
Kriz Öncesi		3,02	1,05
Kriz Anı	316	3,15	1,11
Kriz Sonrası		3,05	1,06
Okul müdürlerinin kriz yönetimi becerileri ölçeği		3,07	1,00

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmen görüşlerine göre okul yöneticilerinin kriz yönetim becerileri ölçeğin genelinde $\bar{x}=3,07$ ortalama puan değerine sahiptir. Ölçeğin Kriz öncesi alt boyutunda $\bar{x}=3,02$, Kriz anı alt boyutunda $\bar{x}=3,15$ ve Kriz sonrası alt boyutunda $\bar{x}=3,05$ puan değerleri ile her üç alt boyut için de orta düzeyde oldukları tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin algılarının öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına yönelik bulgular

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin bir önceki bulgu ile saptanan okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerine dönük algılarının öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t-Testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 4'te aktarılmıştır.

Tablo 4

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri Algılarında Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemeye Yönelik t Testi

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	sh	t	t Testi df	p
Kriz Öncesi	Kadın	114	3,22	,636	,059	2,90	314	,004
	Erkek	202	2,91	1,22	,086			
Kriz Anı	Kadın	114	3,17	,939	,087	,303	314	,762
	Erkek	202	3,14	1,20	,084			
Kriz Sonrası	Kadın	114	2,87	,793	,074	-2,44	314	,015
	Erkek	202	3,14	1,17	,082			
Ortalama	Kadın	114	3,09	,676	,063	,226	314	,822
	Erkek	202	3,06	1,15	,081			

Tablo 4'te görüldüğü gibi okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri, araştırmaya dahil olan öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak hem ölçeğin "Kriz öncesi" alt boyutunda farklılaşmakta ($p < 0,05$), ölçeğin "Kriz anı" alt boyutu ve "Kriz sonrası" alt boyutu ile ölçeğin genelinde farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$). Bununla birlikte, Kriz öncesi alt boyutunda, kriz anı alt boyutunda ve ölçeğin genelinde kadın öğretmenlerin ortalama puan değerleri daha yüksek iken kriz sonrası alt boyutunda erkek öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin daha yüksek düzeyde algıya sahip oldukları saptanmıştır.

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin algılarının görev yapılan okul türüne bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına yönelik bulgular

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine dönük inançlarının öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri Algılarında Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemeye Yönelik ANOVA Testi

Puan	f, \bar{x} ve SS değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Tür	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	df	KO	F	p
Görev yapılan okul	Okulöncesi	32	3,04	,806	G.	21,75	4	5,43	,67	000
	İlkokul	56	2,58	1,10	G. İçi	298,19	311	,959		
	Ortaokul	150	3,20	,752	Toplam	3119,94	315			
	Ortaöğretim	52	3,37	1,45						
	Özel eğitim	26	2,87	,842						
	Toplam/Ort	316	3,07	1,00						

Tablo 5'te görüldüğü gibi yapılan analiz ile ölçeğin genelinde; okulöncesi kurumunda görevli öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin kriz yönetim beceri düzeyleri $\bar{x}=3,04$ ortalama puan değerindedir. Sırası ile ilkökul öğretmenlerinde $\bar{x}=2,58$, ortaokul öğretmenlerinde $\bar{x}=3,20$, ortaöğretim öğretmenlerinde $\bar{x}=3,37$, özel eğitim kurumu öğretmenlerinde $\bar{x}=2,87$ ve ölçeğin genelinde $\bar{x}=3,44$ ortalama puan değeri tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin görev yaptıkları kurum tür ve kademesine göre okul yöneticilerine ilişkin kriz yönetimi becerileri algı düzeyleri farklılaşmaktadır ($p < 0,05$).

Hangi gruplar arasında farklılaşma olduğunu saptamak için post-hoc Scheffe testi yapılmıştır. Test sonucuna göre ortaokul ve ortaöğretim okullarında görevli olan öğretmenlerin ilkökullarda görevli öğretmenlere göre okul yöneticilerinin kriz yönetim beceri düzeyi inançlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin algılarının öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine dönük algılarının öğretmenlerin eğitim düzeylerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Bağlı Olarak Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri Algılarında Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemeye Yönelik t testi

Eğitim Düzeyi	N	\bar{x}	ss	sh	t Testi		
					t	df	p
Lisans	266	3,13	1,01	,062	2,32	314	,021
Lisansüstü	50	2,77	,92	,130			
Toplam	316						

Tablo 6'da görüldüğü gibi lisans düzeyinde eğitime sahip öğretmenler $\bar{x}=3,13$, lisansüstü düzeyde eğitime sahip öğretmenler $\bar{x}=2,77$ puan ortalamasına sahiptirler. Lisans düzeyinde eğitime sahip öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri algı düzeyleri lisansüstü eğitime sahip olan öğretmenlere oranla yüksek puan değerine sahip ise de bu farklılık anlamlı sayılabilecek düzeyde değildir ve okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri öğretmenlerin sahip oldukları eğitim düzeylerine bağlı olarak farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$).

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin algılarının öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine dönük algılarının öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bağlı olarak farklılaşıp

farklılaşmadığına ilişkin ANOVA testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri Algularında Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemeye Yönelik ANOVA Testi

Puan	f, \bar{x} ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları				
	Yıl	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	df	KO	F	p
Mesleki Kıdem	1-5	25	2,95	,748	G.	53,10	5	10,6		
	6-10	68	3,39	,794	G. İçi	266,83	310	,861		
	11-15	88	3,22	,782	Toplam	319,94	315			
	16-20	73	2,61	1,10					2,3	000
	21-25	36	2,55	,985						
	26 Üzeri	26	3,91	1,19						
	Toplam/Ort	316	3,07	1,00						

Tablo 7’de görüldüğü gibi 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler $\bar{x}=2,95$, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler $\bar{x}=3,39$, 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler $\bar{x}=3,22$, 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler $\bar{x}=2,61$, 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler $\bar{x}=2,55$, ve 26 yıl üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler $\bar{x}=3,91$ ortalama puan değerine sahiptirler ve okul yöneticilerinin kriz yönetimi beceri düzeyleri öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < 0,05$).

Hangi gruplar arasında farklılaşma olduğunu saptamak için post-hoc Scheffe testi yapılmıştır. Test sonucuna göre; 26 yıl üstü mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin, okul yöneticilerinin kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin 1-5 yıl (,965), 16-20 yıl (1,303) ve 21-25 yıl (1,364) mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek puana sahip oldukları, 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 16-20 yıl (,608) ve 21-25 yıl (,669) mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek puana sahip oldukları, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 16-20 yıl (,782), 21-25 yıl (,843) mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek puana sahip oldukları saptanmıştır.

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin algularının hizmet içi eğitim alma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik bulgular

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine dönük algularının, öğretmenlerin kriz ve krize müdahale konusunda hizmet içi eğitim alıp almamış olmalarına bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim Alma Durumlarına Bağlı Olarak Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri Algularında Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemeye Yönelik t Testi

Hizmet İçi Eğitim	N	\bar{x}	SS	Sh	t	T Testi df	p
Alan	75	3,15	1,05	,121	,784	314	,434
Almayan	241	3,05	,99	,064			
Toplam	316						

Tablo 8’de görüldüğü gibi hizmet içi eğitim alan öğretmenler $\bar{x}=3,15$, hizmet içi eğitim almayan öğretmenler $\bar{x}=3,05$ puan ortalamasına sahiptirler. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri algı düzeyleri hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere oranla yüksek puan değerine sahip olmalarına karşın bu farklılık anlamlı sayılabilecek düzeyde değildir. Okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri

öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almama durumlarına bağlı olarak farklılaşmamaktadır ($p > 0.05$).

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerine ilişkin algılarının meslek yaşantısı içerisinde kriz yaşantısı olup olmadığına bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına yönelik bulgular

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine dönük algılarının öğretmenlerin kriz yaşantısı olup olmamasına bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Kriz Anı Yaşama Durumlarına Bağlı Olarak Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetimi Beceri Düzeyleri Algılarında Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemeye Yönelik t Testi

Kriz Yaşantısı	N	\bar{x}	SS	Sh	T Testi		
					t	df	p
Yaşayan	145	3,29	1,00	,083	3,576	314	,000
Yaşamayan	171	2,89	,97	,074			
Toplam	316						

Tablo 9’da görüldüğü gibi kriz yaşantısı olan öğretmenler $\bar{x}=3,29$, kriz yaşantısı olmayan öğretmenler $\bar{x}=2,89$ puan ortalamasına sahiptirler. Kriz yaşantısı olan öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri algı düzeyleri kriz yaşantısı olmayan öğretmenlere oranla yüksek puan değerine sahiptir. Okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri öğretmenlerin kriz anı yaşantıları olup olmamasına bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < 0,05$).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, öğretmen cevaplarına bağlı olarak okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya dahil olan öğretmen cevaplarının analiz edilmesi neticesinde; okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca benzer biçimde Maya (2014) araştırmasında okul müdürlerinin orta düzeyde kriz yönetimi becerilerine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Karakuş ve İnandı (2018), araştırmasında okul yöneticilerinin kriz yönetim becerileri, kriz öncesi ve kriz sonrası dönemde “çoğunlukla” düzeyinde; kriz anında ise “bazen” düzeyinde olduğunu bulmuşlardır. Çiçek Sağlam ve Özsezer de (2015), okul yönetimlerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenlere göre belirlemeyi amaçladıkları “Liselerde okul yöneticilerinin kriz yönetme becerileri” çalışmalarında aynı ölçeği kullanmışlardır. Araştırmada; yöneticilerin kriz yönetim becerilerine ilişkin yönetici görüşleri kriz öncesi alt boyutunda “çoğunlukla”, kriz anı alt boyutunda “bazen”, kriz sonrası alt boyutunda “çoğunlukla” ve ölçeğin genelinde “çoğunlukla” düzeyinde sonucuna yer verilmiştir. Araştırmada aynı ölçek olmasına karşın düzey isimlendirmelerin farklı yapılmış olmasıyla birlikte ortalama puanlara bakıldığında araştırma sonucuyla örtüşen sonuçlar içerdiği görülmektedir. Bu çerçevede araştırma sonuçları benzerlik göstermekte ve desteklemektedir. Töre (2020), “Okul Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi: Devlet Okulu ve Özel Okul Karşılaştırılması” araştırmasında farklı olarak okul müdürlerinin kriz yönetim becerilerinin çok yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi çerçevesinde, öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin algılarının, öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler ile okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerinin öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak ölçeğin “Kriz öncesi” alt boyutunda farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğretmenler, okul müdürü kriz yönetimi becerileri düzeylerinin erkek öğretmenlere oranla daha yüksek olduğu görüşündedirler. “Kriz anı” alt boyutu ve “Kriz sonrası” alt boyutu ile ölçeğin genelinde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bıyıklıoğlu

(2020), İlköğretim okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi araştırmasında benzer biçimde okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Alanyazın araştırmalarında okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin okul müdürlerinin görüşlerine dayalı olarak yürütüldüğü görülmektedir. Öğretmen görüşleri ile okul müdürlerinin kendilerine ilişkin görüşlerinin farklı olması; müdürlerin kendi beceri düzeyleri hakkında nesnel olmadıkları şeklinde açıklanabilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi, okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerinin araştırmaya dahil olan öğretmenlerin görev yaptıkları okul tür ve kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bu kapsamda yapılan analizlere bağlı olarak okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerinin araştırmaya dahil olan öğretmenlerin görev yaptıkları okul tür ve kademesine bağlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Özsezer (2014), araştırma sonucuna benzer ve destekler nitelikte bir sonuca ulaşmıştır. Araştırmada; genel lise öğretmenlerinin meslek lisesi öğretmenlerine oranla daha yüksek düzeyde kriz anı ve kriz sonrası yönetim becerilerine sahip oldukları görüşünü bildirdikleri sonucuna ulaşmıştır. İlkokullarda görevli öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin kriz yönetimi becerileri düşük düzeyde iken diğer okul tür ve kademelerinde orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ortaokul ve ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeyi inançlarının ilkokullarda görevli öğretmenlere oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçlar, ilkokula devam eden öğrencilerin küçük yaşta olmalarından kaynaklı olarak öğretmenlerin daha hassasiyet içerisinde olmaları, öğrencilere dönük bir korumacı tutum izlemeleri ve bu anlamda endişe duygusunun hakim olması ile açıklanabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin araştırmaya dahil olan öğretmenlerin eğitim düzeylerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yöneliktir. Bu çerçevede yapılan analiz neticesinde okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin eğitim düzeylerine bağlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin aldıkları lisans ve lisansüstü düzeydeki eğitimlerinin okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerine dönük algılamalarını farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Okul müdürlerinin sergiledikleri kriz yönetimi becerileri düzeylerinin öğretmenlerce algılanmasının öğretmenlerin aldıkları eğitim düzeyi ile ilişkili olmadığı, oluşan algılamaların daha çok okul iklimi ile ilgili olduğuyla açıklanabilir.

Araştırmada altıncı alt problem kapsamında okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede yapılan analizler neticesinde okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bağlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada 26 yıl üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin, okul yöneticilerinin kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin 1-5 yıl, 16-20 yıl ve 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek puana sahip oldukları, 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 16-20 yıl ve 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek puana sahip oldukları, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 16-20 yıl ve 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek puana sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın yedinci alt problemi; okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almama durumlarına göre farklılaşma gösterip göstermediğine ilişkindir. Bu kapsamda okul müdürlerinin kriz yönetimi beceri düzeylerinin öğretmenlerin hizmet içi eğitim almalarına bağlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bıyıkıoğlu (2020), araştırmasında okul müdürleri içerisinde kriz konusunda hizmet içi alan yöneticilerin daha yüksek düzeyde kriz yönetimi becerilerine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Alınan eğitiminle elde edilen bilgiye dayalı olarak bireylerin konuya ilişkin daha duyarlı olacakları bu sonucu açıklayabilir.

Araştırmanın sekizinci ve son alt problemi; okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin mesleki yaşantıları içerisinde kriz anına tanık olup olmadıklarına bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bu kapsamda yapılan analizlere bağlı

olarak okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin öğretmenlerin kriz anı yaşayıp yaşamadıklarına bağlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kriz anı yaşantısı olan öğretmenlerin kriz yaşantısı olmayan öğretmenlere oranla daha yüksek düzeyde okul müdürü kriz yönetimi becerisine sahip olduklarını düşündükleri sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç; kriz ile ilgili yaşantısı olmayan öğretmenlerin, kriz yönetim süreci hakkında değerlendirme yapabilecek bilgi ve deneyime sahip olmadıklarından kaynaklandığı ile açıklanabilir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar ve alanyazın çalışmaları ile karşılaştırılmasına bağlı olarak okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin şu öneriler getirilmiştir:

1. Okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin belirlenmesine dönük olarak daha geniş evren ve örneklem ile araştırma tekrarlanabilir.
2. Okullarda karşılaşılabilecek muhtemel kriz anları ve sergilenmesi gereken becerilere ilişkin yönetici eğitimleri düzenlenebilir.
3. Mesleki kıdeme bağlı olarak görülen beceri düzeyi farklılaşmalarının en aza indirilmesi için eylem planları geliştirilebilir.
4. Kişisel bilgilerin gizliliğine uygun olarak yaşanmış kriz örnekleri ve yürütülmesi gereken kriz yönetim süreci örneklerinin paylaşıldığı bir platform oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, H. H. ve Aksoy, N. (2003). Okullarda Krize Müdahale Planlaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 37-49.
- Aksu, A. ve Deveci, S. (2009). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerileri. *e- Journal of New World Sciences Academy*, 448-464.
- Ayyürek, O. (2014). Eğitim Örgütlerinde Kriz Yönetimi: Van Depremi Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Van: TC Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bakioğlu, A. ve Demiral, S. (2013). Okul Yöneticilerinin Belirsizlik Durumlarını Algılama ve Karar Verme Tarzları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*(38), 9-35.
- Balcı, A. (2011). *Etkili okul, okul geliştirme, kuram uygulama ve araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bıyıklıoğlu, C. (2020). *İlköğretim okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Can, H., Azizoğlu, Ö. A. ve Aydın, E. M. (2011). *Organizasyon ve Yönetim* (8 b.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cevzici, A. (2010). *Felsefeye Giriş* (13 b.). Anlara: Adres Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (3. Baskı). (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Çavundurluoğlu, E. (2016). İlköğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiçek Sağlam, A. ve Özsezer, S. (2015). İselelerde Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetme Becerileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*(34), 1-14.
- Dönmez, B. (2001). Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*(25), 63-74.

- George, D. ve Mallery, M. (2003). *SPSS for Windows step by step: a simple guide and reference, 17.0 update (7th edition)*. Boston: Pearson.
- Karadağ, N. ve Balkar, B. (2015). Toplumsal Kalkınmanın Bir Aracı Olarak Eğitim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 225-239.
- Karakuş, A. ve İnandı, Y. (2018). Ortaokul Yöneticilerinin Okullarında Yaşanan Kriz Durumlarını Yönetme Becerilerinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 500-518.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik.
- Koç, Z. Z. (2018). Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetimi: Basında Yer Alan Haberlerin Analizi. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*.
- Küçükali, R. ve Akbaş, H. (2015). Eleştirel Düşüncenin Bilimlerin Gelişmesine Katkıları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 1-10.
- Maya, İ. (2014). Kamu İlkokullarında Yöneticilerin Sergiledikleri Kriz Yönetimi Beceri Düzeylerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 209-235.
- MEB. (2019, Nisan). Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi. *TC MEB Tebliğler Dergisi*. Ankara: MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Özalp, U. ve Levent, A. F. (2021). Okul Müdürlerinin Kriz Yönetme Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 50(230), 461-482.
- Özdemir, T. A. (2002). *İlköğretim okul müdürlerinin kriz yönetimi konusundaki koordinasyon yeterliliklerinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce.
- Özsezer, S. (2014). *Liselerde kriz yönetimine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri*. Yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Savcı, S. (2008). *Ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kriz yönetimine ilişkin algıları*. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Sayın, N. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında kriz yönetimi stratejisinin incelenmesi (İstanbul ili örneği)*. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şişman, M. (2016). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem YAKademi.
- Topdemir, H. G. (2009). Felsefe Nedir? Bilgi Nedir? *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 119-133.
- Töre, E. (2020). Okul Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi: Devlet Okulu ve Özel Okul Karşılaştırılması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(33), 379-396.
- Tuğcu, Ş. T. (2004). Kriz Yönetiminde Liderlik Kavramının Önemi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(3), 16-22.
- Ulusoy, Z. K. (2020). Okul Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerilerinin Liderlik Stilleri Açısından İncelenmesi (İzmir Örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vergiliev, M. (2001). *Kriz ve İşletme Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.